

Omskärelse – Sverige som (tvivelaktig) internationell modell

I Läkartidningen 21/00 och följande nummer publicerades en State of the art-artikel och ett flertal debattinlägg i ämnet omskärelse av pojkar. Socialdepartementet har nu producerat ett PM (DS 2000:5) som underlag för ett kommande regeringsbeslut.

YNGVE HOFVANDER
professor, Uppsala

II Socialdepartementet föreslår bl a att omskärelsen måste utföras av läkare eller annan auktoriserad person, och ske under sedvanliga kirurgiska hygienförhållanden och med anestesi. Viktigt är att båda föräldrarnas medgivande krävs och i princip även barnets. Socialstyrelsen förväntas utfärda nödiga föreskrifter om anestesi, var och hur ingreppet ska ske, vem som får utföra ingreppet och vem som ska betala m m.

Detta PM har varit ute på remiss, och ett 50-tal svar har inkommit. Jag har läst dem alla och blivit åtskilligt förskräckt. Synpunkter, önskemål och kunskaper i ämnet går vitt isär. Trots att det inte ingick i remissuppdraget att alls ifrågasätta ingreppet har dock ett flertal instanser gjort så, t ex RFSU och, från principiell utgångspunkt, även Socialstyrelsen. Ett flertal tunga instanser, bl a Barnombudsmannen, har ansett att ingreppet strider mot FNs barnkonventionen.

Socialstyrelsen analyserar på ett utmärkt sätt i detalj konsekvenserna av om lagförslaget antas, bl a tillståndsgivning, behörighet, anestesiformer, och sjukvårdens roll. Socialstyrelsen konstaterar att utredningen i många stycken icke är väl genomtänkt, inkomplett och att viktiga avsnitt saknas, t ex alternativa lösningar för att tillgodose religiösa krav.

Judiska Centralrådet anser att det inte behövs anestesi under de första 8 veckorna då upplevelsen av smärta ännu inte utvecklats hos barnet. Detta vederläggs handfast av dem som behärskar ämnet, nämligen Barnsmärtföreningen som skriver att smärtsinnet och -minnet är väl utvecklat redan från början. Föreningen understryker starkt behovet av anestesi; ytanestetikum räcker inte.

Vet man vad en omskärelse innebär?

Man får ett starkt intryck av att mycket få av remissinstanserna satt sig in i vad en könsstympning verkligen innebär och att få har bevittnat ingreppet med det försvarslösa skrikande barnet i fokus, ett barn som inte har bett om att bli stympat.

Ändå tar man ställning. Debatten har därvidlag sin motsvarighet i den som fördes för några decennier sedan om kvinnlig könsstympning. Det tog åtskilliga år innan uppvaknandet ägde rum att vi hade att göra med ett övergrepp mot en försvarslös flicka, även om det hade traditionens förtecken. Och man stiftade lag trots att denna tradition för många invandrare var viktig.

I Socialdepartementets PM finns nästan inga internationella erfarenheter redovisade om forskning, långtidseffekter, alternativ till omskärelse, och om organisationer som verkar för upplysning i ämnet eller som motsätter sig ingreppet.

Internationellt symposium

Jag hade blivit inbjuden till ett internationellt 3-dagars symposium i Sidney i december 2000 med ett 70-tal deltagare från 14 länder, de flesta på hög akademisk nivå. Totalt gavs 47 presentationer belysande manlig omskärelse ur historisk, legal, etisk, religiös, psykologisk och medicinsk synvinkel.

En enorm mängd data och erfarenheter exponerades, bl a att neonatal omskärelse i USA gått ned från 90 procent till nuvarande 57 procent (i England, Australien och Nya Zeeland 1–5 procent för närvarande). Minskningen är sannolikt betingad av en tillnyktring i medicinska kretsar och inte minst försäkringsbolagens och, i England, National Health Services obenägenhet att betala. Ty att omskärelse är en mycket lukrativ verksamhet för såväl läkare som bybarberare världen över vittnades om från alla håll.

Nedsatt erogen känslighet

Ett antal talare presenterade studier om långtidseffekter av könsstympning. Den förhårdnad av ollonets yta som blir effekten av skavning mot kläderna åstadkommer en klart nedsatt känslighet i de erogena zonerna på penis (mätt på olika sätt), översatt i praktiska termer motsvarande att man har en kondom påsatt. Man hade noterat en ökad ovillighet hos homosexuella i San Francisco att använda kondom just av den anledningen.

Upprörande scener exponerades (och

hade filmats) vid en massomskärelse på muslimska Filippinerna. Ett 45-tal barnhemsbarn föstes fram ett efter ett, skrikande av rädsla, och omskars skrikande av smärta på det mest brutala sätt i allas åsyn. I annat sammanhang hade man i det landet efterundersökt 1 500 omskurda barn och konstaterat att 50–70 procent uppfyllde kriterierna för posttraumatiskt stressyndom, PTSS. I andra uppföljande studier hade man funnit psykologiska seneffekter, men konstaterat att genitala problem för man inte till torgs, man behåller dem för sig själv.

Könsbyte utväg efter misslyckat ingrepp

Ett emotionellt upprörande »paper« gavs av en australiensisk medicine studerande, som omskurits neonatalt och där även en god del av det lättmobiliserade penisskafets hud skurits bort (av en läkare). I puberteten började han få mycket smärtsamma erektioner, penis hade vuxit snett och försvunnit in i pubishåren. Efter flera suicidförsök gjordes slutligen ett försök till hudtransplantation med dåligt resultat. Alternativet var nu att göra könsbyte med förväntade svåra psykologiska följder.

I ett flertal länder inklusive Israel har nu vuxit fram centra för information om könsstympning, dess risker och effekter, och när det gäller religiös indikation alternativa ceremonier. Organisatören av symposiet, NOCIRC, hade nyligen fått status av non governmental organisation, NGO, vid FN och hoppades nu kunna agera med kraftigare röst.

Farhågor för svensk lagstiftning

Från många håll uttalades farhågor och varningar för att den kommande lagstiftningen i Sverige skulle uppfattas som att Sverige därmed accepterade själva idén med könsstympning av pojkar. Sverige har ju framstått som modell för andra länder i fråga om omhändertagande av barn. Detta skulle på ett olyckligt sätt motverka alla de krafter som verkar för att motarbeta könsstympning.

Som ett minimum, ansåg flera talare, måste det klart framgå – om nu en lag kommer till stånd – dels att ingreppet strider mot FNs Barnkonvention, dels att åtgärden ska vara temporär i väntan på en välkommen attitydförändring till könsstympning av pojkar.

I detta torde det inte vara svårt att instämma! •